

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízdila a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **J. M.**, zastoupené JUDr. Evou Šámalovou, advokátkou, se sídlem Velká Hradební 2/484, Ústí nad Labem, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 23. 6. 2009, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 7. 2011, č. j. 15 Cad 52/2009 - 31,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

III. Ustanovené zástupkyni JUDr. Evě Šámalové, advokátce, se sídlem Velká Hradební 2/484, Ústí nad Labem, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 960 Kč, která je splatná do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Žalobkyně se žalobou ze dne 5. 8. 2009 domáhala přezkumu rozhodnutí žalované ze dne 23. 6. 2009, č. j. X (dále též „napadené rozhodnutí"), kterým žalovaná zamítla podle ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění"), její žádost o starobní důchod, neboť žalobkyně nezískala dle žalované potřebné doby pojištění. Žalobkyně s tímto závěrem nesouhlasila a požadovala přiznání důchodu, neboť je v evidenci Úřadu práce a pojištění za ni platí stát, přičemž pobírá sociální dávky a žije na ulici. Žalobkyně

obsáhle popisovala své zdravotní potíže a odvolávala se na svého ošetřujícího lékaře. Žalobkyně dlouhodobě nesouhlasila s činností Okresní správy sociálního zabezpečení v Ústí nad Labem. Žalobkyně proto výslovně požadovala, aby jí bylo sděleno, jak to má udělat, aby ji byl důchod přiznán v Praze.

[2] Krajský soud v Ústí nad Labem o žalobě rozhodl rozsudkem ze dne 13. 7. 2011, č. j. 15 Cad 52/2009 - 31, tak, že ji jako nedůvodnou zamítl. Poukázal na dikci zákona o důchodovém pojištění a uvedl, že pro přiznání starobního důchodu je nutné získat potřebnou dobu pojištění a důchodový věk. Žalobkyně potřebné doby pojištění v délce 25 let dle krajského soudu nezískala, neboť získala pouze 24 let a 180 dnů (24 let a 188 dnů pojištění podle následného rozhodnutí žalované ze dne 24. 9. 2009). Krajský soud poukázal na to, že žalobkyně závěr o nezískání potřebné doby pojištění vůbec nerozporovala. Krajský soud dále podrobně popsal, jak k tomuto závěru žalovaná dospěla, resp. které doby byly relevantní pro účely důchodového pojištění. Ke zdravotnímu stavu žalobkyně, pobírání sociálních dávek a k žití na ulici krajský soud uvedl, že tyto okolnosti jsou pro posouzení důvodnosti žaloby směřující vůči rozhodnutí o nepřiznání starobního důchodu irelevantní. Krajský soud na závěr žalobkyni poučil o tom, že svou situaci může řešit podáním žádosti o odstranění tvrdosti, jež by se mohla vyskytnout při aplikaci zákona o důchodovém pojištění při rozhodování o starobním důchodu, a to u ministra práce a sociálních věcí; případně podáním žádosti o dávky sociální péče nebo o dávky státní sociální podpory, případně za účelem získání potřebné doby pojištění vykonáváním výdělečné činnosti, která by jí založila účast na důchodovém pojištění.

II. Kasační stížnost

[3] Podáním ze dne 23. 8. 2011 podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 7. 2011, č. j. 15 Cad 52/2009 - 31, kasační stížnost a žádala o ustanovení advokáta a o pomoc ve sporu. Tvrdila, že její stav je nadále nepříznivý a že pobírá sociální dávky, a žádala, aby to soudy nějak vyřešily.

[4] Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 15 Cad 52/2009 - 44 ze dne 14. 9. 2011 byla stěžovatelce ustanovena JUDr. Eva Šámalová, advokátka. Podáním ze dne 18. 10. 2011 stěžovatelka prostřednictvím své soudem ustanovené zástupkyně doplnila kasační stížnost tak, že ji podává v souladu s ustanovením § 103 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), ve kterém souhlasila s tím, že nemůže prokázat potřebnou dobu pojištění. Stěžovatelka však dovozovala, že v průběhu řízení před žalovanou uplatnila taková podání, která měla žalovaná vyhodnotit jako žádost o odstranění tvrdosti vyskytnuvší se při provádění sociálního zabezpečení, což žalovaná neučinila. Obdobné pochybení stěžovatelka shledala na straně krajského soudu.

[5] Žalovaná se ke kasační stížnosti vyjádřila v podání ze dne 31. 10. 2011 tak, že pokud se stěžovatelka dovolávala institutu odstranění tvrdosti zákona, musela by o něj výslovně požádat, což stěžovatelka dle žalované neučinila. Žalovaná rovněž poukázala na to, že stěžovatelce nic nebrání tuto žádost o odstranění tvrdosti zákona kdykoli podat.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[6] Stěžovatelka je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (ustanovení § 102 s. ř. s.), kasační stížnost je přípustná, neboť nejsou naplněny důvody podle ustanovení § 104 s. ř. s. Nejvyšší správní soud za této situace napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem v mezích řádně uplatněných kasačních důvodů podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), a b) s. ř. s. a v rozsahu kasační stížnosti podle ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. přezkoumal, přitom dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[7] Nejvyšší správní soud uvádí, že stížnostní důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. je dán, pokud soud při svém rozhodování aplikoval na posuzovanou věc jiný právní předpis (normu), než který na věc dopadá, nebo pokud byl soudem sice aplikován správný právní předpis, avšak nebyl správně vyložen. O nesprávné posouzení právní otázky může jít také tehdy, pokud by byl vyvozen nesprávný právní závěr z jinak správně zjištěného skutkového stavu věci.

[8] Stížnostní důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. je naplněn, pokud skutková podstata nemá oporu ve spisech, chybí-li ve spisech skutkový materiál pro skutkový závěr učiněný rozhodujícím orgánem, přičemž tento materiál je nedostačující k učinění správného skutkového závěru; skutková podstata je se spisy v rozporu, pokud skutkový materiál, jinak dostačující k učinění správného skutkového závěru, vede k jiným skutkovým závěrům, než jaký učinil rozhodující orgán. Dále je tento důvod naplněn, pokud intenzita porušení řízení při zjišťování skutkové podstaty před správním orgánem byla v přímé souvislosti s následnou nezákonností tohoto rozhodnutí. V neposlední řadě bude kasační stížnost podle tohoto ustanovení úspěšná, pokud je správní rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost, kterou je nutné posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétnímu textu správního rozhodnutí.

[9] Poukaz stěžovatelky uplatňovaný v celém řízení před krajským soudem na to, že její pojištění platí stát z důvodu její evidence u Úřadu práce jako nezaměstnané, neshledává Nejvyšší správní soud důvodný. Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelce byla pro nárok na starobní důchod započtena veškerá doba evidence uchazeče o zaměstnání u Úřadu práce, v souladu s platnou právní úpravou, která vedení v evidenci před rokem 1995 pro nárok na starobní důchod hodnotí plně, v období po roce 1995 pouze dobu, po níž pojištěnci náleží podpora v nezaměstnanosti, a následně dobu maximálně tří let, po níž pojištěnci nenáleží podpora v nezaměstnanosti a jež se zjišťuje zpětně od vzniku nároku na důchod.

[10] Pro úplnost Nejvyšší správní soud dodává, že pojistné uchazeče o zaměstnání vedeného v evidenci u Úřadu práce neplatí stát. Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistném“), jsou povinni platit pojistné zaměstnavatelé (dříve organizace a malé organizace - srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, č. j. 4 Ads 120/2009 - 88) a zaměstnanci. Zákon o pojistném však nestanoví, resp. nestanovil, že by plátcem pojistného byl stát z toho titulu, že dotyčná osoba je v evidenci Úřadu práce. Důchodové pojištění upravené

zákonem o důchodovém pojištění a zákonem o pojistném stojí na jiném principu než zdravotní pojištění, v rámci něhož je stát v určitých případech podle ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (z něhož stěžovatelka patrně mylně vychází), plátcem pojistného.

[11] Nejsou proto naplněny stěžovatelkou uplatněné kasační důvody podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) s. ř. s.

[12] Ve vztahu k argumentaci stěžovatelky ohledně toho, že její podání měla být žalovanou, resp. krajským soudem posouzena jako žádost o odstranění tvrdosti, musí Nejvyšší správní soud konstatovat, že je nepřípustná ve smyslu ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s., neboť stěžovatelka touto argumentací uplatňuje jiné důvody, než které uplatnila v řízení před krajským soudem.

[13] Podle ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s. není kasační stížnost přípustná, opírá-li se jen o jiné důvody, než které jsou uvedeny v § 103, nebo o důvody, které stěžovatel neuplatnil v řízení před soudem, jehož rozhodnutí má být přezkoumáno, ač tak učinit mohl.

[14] Jak uvedl Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 10. 9. 2009, č. j. 7 Afs 106/2009 - 77, *„kasační stížnost může účinně směřovat jen proti těm důvodům soudního rozhodnutí, na němž je toto rozhodnutí postaveno.“* K obdobným závěrům se Nejvyšší správní soud přihlásil v rozsudku ze dne 25. 9. 2008, č. j. 8 Afs 48/2006 - 155, ve kterém uvedl, že *„ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s. představuje zavedení koncentračního principu do řízení před Nejvyšším správním soudem. Užití tohoto principu lze považovat za zcela racionální, neboť zajišťuje, aby výhrady účastníků řízení proti (zde) pravomocnému správnímu rozhodnutí byly pořadem práva nejprve projednány krajskými soudy, přičemž Nejvyšší správní soud přezkoumá již pouze zákonnost závěrů krajských soudů k jednotlivým skutkovým a právním otázkám, které jim byly v žalobách předestřeny (promítly-li se, pochopitelně, do námitek kasačních). Pokud by bylo v řízení před Nejvyšším správním soudem (myšleno v řízení o kasační stížnosti) připuštěno uplatnění skutkových a právních novot (zde srov. též ustanovení § 109 odst. 4 s. ř. s.) vedlo by to fakticky k popření kasačního principu, na němž je řízení o tomto mimořádném opravném prostředku vystavěno. Ustanovení § 104 odst. 4 s. ř. s. (obdobně jako § 109 odst. 4 s. ř. s., vylučující možnost dodatečného uplatňování argumentů skutkových) tedy nesleduje restrikci práv fyzických a právnických osob na přístup k soudní ochraně. Po účastnících předcházejícího žalobního řízení (z logiky věci je zřejmé, že musí jít pouze o účastníky aktivně legitimované) lze jistě spravedlivě požadovat, aby na principu vigilantibus jura postupovali v řízení shora popsaným způsobem s tím, že v případě, kdy tak neučiní, ponesou (z hlediska možnosti uplatnění procesní argumentace v dalším stupni) případné nepříznivé důsledky.“*

[15] Stěžovatelka ve své žalobě ze dne 5. 8. 2009 vyjádřila s napadeným rozhodnutím nesouhlas a poukazovala na svůj zdravotní stav a na pobírání sociálních dávek a žádala, aby jí bylo sděleno, co má udělat, aby jí byl starobní důchod přiznán. V následujících podáních (ze dne 19. 10. 2010, ze dne 25. 2. 2010, ze dne 27. 4. 2011, ze dne 20. 6. 2011) i při jednání u soudu na této argumentaci setrvala. V průběhu řízení před krajským soudem tedy stěžovatelka neargumentovala tím, že by podala žádost o odstranění tvrdosti vyskytnuvší se při provádění sociálního zabezpečení. Tuto argumentaci naopak poprvé

použila v kasační stížnosti, patrně jako reakci na odůvodnění rozsudku krajského soudu, které stěžovatelku na tuto možnost upozornilo.

[16] Stěžovatelka tedy v řízení před krajským soudem neuvedla žalobní bod v podobě údajného nepostoupení její žádosti o odstranění tvrdosti vyskytnuvší se při provádění sociálního zabezpečení ministrovi práce a sociálních věcí; tuto argumentaci poprvé uvedla až v kasační stížnosti, což je v rozporu s ustanovením § 104 odst. 4 s. ř. s., které ve smyslu výše uvedené judikatury Nejvyššího správního soudu zakotvuje koncentraci řízení před krajskými soudy, tj. stěžovatelka měla veškerou svou argumentaci dokládající podle jejího názoru nezákonnost a nesprávnost napadeného rozhodnutí uvést již v řízení před krajským soudem ve lhůtě podle ustanovení 72 s. ř. s.

[17] Řízení o kasační stížnosti jako mimořádném opravném prostředku proti pravomocným rozhodnutím krajských soudu podle ustanovení § 102 a násl. s. ř. s. slouží k přezkumu zákonnosti a správnosti rozhodnutí krajských soudů; nevytváří proto novou instanci k přednesu další skutkové a právní argumentace pro žalobce. Nejvyšší správní soud se tedy za dané procesní situace nemohl k této argumentaci věcně vyjádřit. I kdyby tak učinit mohl, není možno nevidět, že řízení o odstranění tvrdosti zákona může proběhnout až poté, co soud vysloví, zda napadené rozhodnutí je či není v souladu se zákonem.

IV. Náklady řízení

[18] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle ust. § 60 odst. 1, 2 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona. Žalovaná měla ve věci úspěch, podle ustanovení § 60 odst. 2 s. ř. s. však správnímu orgánu ve věcech důchodového pojištění nelze přiznat právo na náhradu řízení, na které by měl jinak nárok podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s.

[19] Protože stěžovatelce byl usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 9. 2011, č. j. 15 Cad 52/2009 - 44, ustanovena zástupkyně, JUDr. Eva Šámalová, advokátka, Nejvyšší správní soud jí podle ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. přiznal odměnu za zastupování za 1 úkon právní služby ve smyslu ustanovení § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů - doplnění kasační stížnosti ze dne 18. 10. 2011. Tato odměna je podle ustanovení § 9 odst. 2 cit. vyhlášky ve spojení s ustanovením § 7 cit. vyhlášky stanovena ve výši 500 Kč za jeden úkon právní služby. Dále Nejvyšší správní soud přiznal na náhradě hotových výdajů podle ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů (jeden úkon právní služby po 300 Kč). Dohromady tedy Nejvyšší správní soud přiznal částku 800 Kč jako odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů. Tuto částku bylo dále nutné navýšit o 160 Kč, protože ustanovený zástupce je plátcem DPH. K výplatě této částky pak Nejvyšší správní soud stanovil přiměřenou lhůtu.

[20] Požadovala-li zástupkyně v přípisu ze dne 24. 11. 2011 přiznání odměny za dva úkony právní služby, přičemž se domáhala odměny za převzetí a přípravu zastoupení, Nejvyšší správní soud tomuto požadavku nemohl vyhovět, neboť podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu je úkonem právní služby „první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení nebo obhajoby, je-li klientovi zástupce nebo obhájce

ustanoven soudem“. Zástupkyně přitom netvrdila a ani zdejšímu soudu nedoložila, že by proběhla jakákoli porada se stěžovatelkou. Ze samotného faktu doplnění kasační stížnosti nelze dovozovat, že by porada mezi zástupkyní a stěžovatelkou proběhla, neboť zástupkyně měla k dispozici podklady potřebné k vypracování kasační stížnosti, protože jí byly zaslány krajským soudem spolu s usnesením, jímž byla stěžovatelce ustanovena jako zástupkyně.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. ledna 2012

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu